

HALLANDSFARARES INFORMATION

Medlemsblad för Hallands Genealogiska Förening

Sept 1987

Nr 4

Red. Sperling Bengtsson, Sördals Lyckeväg 16, 310 42 Häverdal

Redaktören har ordet:

Hurdan brukar släktforskarhustruns semester vara? En av dessa tålmodiga kvinnor skildrade en semesterresa så här: "Min man skulle ju tillbringa mesta möjliga tid på ett Landsarkiv. Då fick jag god tid att gå omkring i den vackra staden och njuta av det härliga sommarvädret. I god tid styrdes så stegen till Landsarkivet för att vara där till stängningsdags. Jag kom in i Forskar-salen, där min man satt bland alla de andra släktforskarna med näsan över de gamla luntorna, totalt omedvetna om det vackra vädret utanför."

Känns det igen? Släktforskaren kan jämföras med dem, som tillbringar sin lediga tid på åskådarläktare, tennisbanor och allt vad man kan hitta på. Envar anser sin aktivitet mest betydelsefull, bara man har roligt.

Men vad går upp emot tillfredställelsen att få möta sina anfäder, där de träder fram ur gågna sekler. Många av dem lär man känna rätt väl genom de källor, där det har lämnats olika vittnesbörd om deras existens och levnad. Att så få

följa dem från vaggan till graven kan vara värt några soliga somrardagar.

Och nu ser vi med förväntan fram emot en ny höst och vinter. Det börjar redan i mitten av september med en stor släktforskarutställning på Kulturen i Lund. Under två dagar kommer släktforskare från hela landet att visa upp vad man har och Halland blir representerat med antavlor, släktutredningar med mera.

Sedan skall vårens Anbytarträffar här hemma tas upp. Då träffas vi för att diskutera gemensamma anfäder, få hjälp med något kvistigt problem, foga något namn eller årtal till det man redan har och allt vad det nu kan bli. Allt under gemytlig samvaro under några hastigt försvinnande timmar. Kurs omkring släktforskning blir det också samt höstmöte med föredrag och tillfälle till nya kontakter.

Men först - väl mött på Kulturen i Lund.

Sperling Bengtsson

■ Höstens program ■

HGF:s deltagande i SGF:s Jubileums- utställning.

Lördagen-Söndagen den 19-20 september.
på Kulturen i Lund.

ANBYTARTRÄFF I FALKENBERG

Torsdagen den 15 oktober, kl 18.30.
Lokal: Falkenbergs bibliotek
Cafeteria finns.

ANBYTARTRÄFF I VARBERG

Torsdagen den 29 oktober, kl 18.30.
Lokal: Varbergs bibliotek
Medtag kaffekorg om så önskas.

HÖSTMÖTE I HALMSTAD

Måndagen den 23 november, kl 19.00.
Lokal: Broktorpsgården, Kyrkogatan 12
Föredragshållare presenteras i
novembernumret.

KURS I SLÄKTFORSKNING

Kursen kommer att omfatta 10 gånger
och hållas varannan vecka med början
Tisdagen den 29 september, kl 14.00.
Lokal: Broktorpsgården, Kyrkogatan 12
Anmälan kan göras till Studieförbundet
tel. 035 / 10 24 12.

HALLANDSFARARES INFORMATION
kommer i fortsättningen att utges
i löpande nummerföljd.

EFTERLYSNING:

Sökes föräldrar, födelseår och tid
till följande:

Johanna Svendsdotter, f 1774, g 1799
m Skomakarmästaren Nils Peter Hulthe,
f 1761 i Laholm, d 1802 i Halmstad.
Hans 2:a äktenskap.

Nils Hulthe, d 1782 i Laholm, borgare.
Far till ovanstående Nils Peter Hulthe.

Lars Hulthe, f 1741(0) i Laholm,
d 1827 i Halmstad, Klensmed, gm
Helena Skottström, f 1747 i Laholm,
d 1824 i Halmstad.

Eivor Lantz
Lindersväg. 20
663 02 HAMMARÖ tel. 054/25727

»SOLDATREGISTRER« « « « «
Stifts- och landsbiblioteket
Box 194
532 00 SKARA

Soldatregistret i nya lokaler

Nu börjar vi åter fungera som det var tänkt att vi
på soldatregistret skulle göra.

Vi skall försöka ge Er forskare den service som
Ni önskar när det gäller släkt- och soldat-
forskning.

Ni finner oss på andra våningen i gamla biblio-
teketshuset vid Donkyrkan (Årens bibliotekshus).

När Ni vägar förbi är Ni välkommen upp för
att hälsa på.
Vi har öppet vardagar mellan kl 8 - 20
och lördagar kl 9 - 14.

Beställ gärna tid för studiebeök. Vårt nya
telefonnummer är 0511 - 108 15.

HGF på Kulturen i Lund.

En presentation över vad HGF kommer att ställa ut på Kulturen i Lund 19-20 sept. där för övrigt ca 45 föreningar (ett stort antal skånska lokalföreningar) arkiv, organisationer etc och lika många privata släktforskare är representerade.

• Borgmästare Machums hus i Halmstad eller Kirsten Munks hus.

Ludvig Kollberg och C M Andersson.

Genealogi och lokalhistoria. Genealogi kan vara till stor hjälp i lokalhistorien. Till Skåne-föreningens jubileum bidrar vi med en skärm med foto av det grönglaserade tegelhuset, Storgatan 42 i Halmstad, uppfört efter den stora stadsbranden 1619. Genealogiska tabeller visar att medlemmar av familjen Machum bebott huset från 1647 fram till sekelskiftet år 1700.

Släkten Machum (Malcolm) är skildrad i föreningen Gamla Halmstads årsbok 1983. Från Helsingör inflyttade denna skotska släkt omkring 1600 med Albert Pedersen Machum till Halmstad. Han var rådman 1609, tullnär och slutligen borgmästare 1622-34. Hans änka bebodde Storgatan 42 tretton år efter borgmästarens död enligt 1647 års "Mandtall och Rulle". Som framgår av GHÅ 1983 beboddes det gröna huset vid Storgatan ännu vid 1700-talets början av borgmästarens ättlingar.

I olika sammanhang och i ett flertal uppsatser i GHÅ har en sentida sägen återgivits om att den kungliga gemålen Kirsten Munk fått huset av Christian IV (C4). Sägnen återberättas i reseskildringar från 1800-talet och till och med en författare som Carl Jonas Love Almqvist kan återopas.

Kirsten Munk torde aldrig besökt Halmstad: Hon har emellertid lyckats ge namn åt det kvarter i vilket det gröna huset vid Storgatan återfinnes. Legendens upphov kan sökas hos familjen Cöster, som bebodde huset år 1800, eller mera exakt hos Fredrik Cöster född i huset 1797 och död 1878. Han blev farmorsfar till ingen mindre än Dag Hammarskjöld. Fredrik Cöster fick som 17-årig fänrik i Hallands bataljon guldmedalj för tapperhet till sjöss under fälttåget mot Norge 1814, Sveriges sista krig.

Fredrik Cöster är författare till "Myosotis", som återger hans minnen inte minst från barndomen i Halland och fälttåget till Norge. Fadern var en kort tid landsekreterare och titulärlagman i Halmstad. Fredrik uppger att hans gröna barndomshem var "byggt av Christian IV åt hans älskade gemål". Man kan kanske ej helt avskriva C4 som byggherre, det skulle i så fall vara i det sammanhanget, att Albert Pedersen Machum även varit kungens byfogde och tullnär 1613-14, några år före återuppbyggandet av Halmstad efter katastrofbranden 1619.

Fredrik Cöster härstammar från nedan beskrivna släkter.

• Släkterna Pihl och Cöster i Helsingborg.

Astrid Santesson och Charlotte Lindgren.

På 1640-talet kom tre bröder bördiga från Perstorp till Helsingborg. De hette Bent, Svend och Jeppe Pedersen Pihl. De hade växt upp i enkla förhållanden men gjorde i Helsingborg fördelaktiga giften, slog sig på olika slags affärer och sjöfart och grundade förmögenheter. År 1672 var Bendt Pihl stadens rikaste man. Han hade då förvärvat en gård i Kungshult som han utökade med ytterligare tiotal hemman. År 1668 beviljades han frälserätt på egendomen och kallade den sedan Pihlhult. I Fågeltofta socken köpte han säteriet Kronovall. I Helsingborg blev han först rådman och strax därefter borgmästare. Eftersom han gjort svenska kronan stora tjänster adlades han under namnet Pihlcrona. Men på 1680-talet gick det utför med honom och han dog konkursmässig på Pihlhult 1693.

Svend Pihl gifte sig med en dotter till Rådmannen Jacob Hansen och kom på det sättet att bo i Jacob Hansens hus, som ju ännu står kvar. Omkring 1680 köpte han gården Osbyholm i Hörby socken och dog där två år senare. Också han var vid sin död en ruinerad man.

Bättre lycka hade Jeppe Pihl. Han var bara 18 år när han kom till Helsingborg och gifte sig efter ett par år med en förmögen köpmansänka som var mycket äldre än han själv. Hon dog 1668 och efterlämnade en stor förmögenhet. Följande år gifte Jeppe Pihl om sig. Till skillnad från bröderna bevarade han sin position i staden. Med sin andra hustru hade han bl a sonen Petter Pihl (d ä) som övertog faderns affärsverksamhet och

blev rådmän i Helsingborg år 1709. Han gifte in sig i en gammal köpmanssläkt genom sitt äktenskap med Anna Margareta Holst. Vid sidan av affärsverksamheten deltog han i ledningen för Södra dykeri- och bärgningskompaniet. Vidare tjänstgjorde han som generalvagnmästare vid armén och var "holstfurste" dvs närmast jägmästare vid jägeristaten i Skåne.

Jeppe Pihls dotter Margarete gifte sig med en köpman av tysk börd som från Hamburg hade flyttat till Sverige. Han hette Johan Cöster eller - som han ibland skrev sitt namn - Coster. I Helsingborg valdes han till rådmän år 1703. I början av 1700-talet omfattade Helsingborgs magistrat förutom borgmästaren fyra rådmän. Av rådmännen var sålunda två förenade i svägerskap, nämligen Petter Pihl d ä och Johan Cöster. Dessutom var Herman Schlyter Bendt Pihls svärson. Denna dominans för ett par släkter - Pihl och Cöster - eller anhöriga till dem kännetecknade stadsstyrelsen under flera decennier i 1700-talets Helsingborg.

Utdrag ur Gösta Johannessons: "Pihl och Cöster - Profiler i 1700-talets Helsingborg."

- Johan Stiernhöök, 1596-1675, "den svenska lagfarenhetens fader och skapare av 1734 års lag.

Ingrid Thorén.

Hans stora vetenskapliga arbete - De jure Sveonum et Gothorum vetusto - Om svears och göters urgamla rätt, från 1672, har blivit mycket uppskattat i den västerländska kulturvärlden.

Ätten Stiernhöök utslocknade på svärdsidan år 1750; släkten bebodde under decennier Aspås gård i Uppland - men minnen från den heliga Birgitta - och ättlingar intill 13:e led fortlever i våra dagar.

- Släkten Agrell från Halland. Stamtavla. Släkten Millberg från Angetorp, nuvarande Tidaholm. Stamtavla. Släktregister för gästgivaren A.J. Jönsson i Morup.

Carl-Emil Agrell.

- Släkterna Liegnell, Ekman och Coers från Halland och Skåne (M) (L).

Henrik Karlsson.

- Släkten Meuller. Stamträd. Utdrag ur bouppteckningar i Halmstad härad.

Södra Hallands Båtsmanskompani.

Sperling Bengtsson.

- Tvååkergårdar.

Ivar Larsson.

- Holkervdfolkets anor från Fjäre härad. Bouppteckningar efter ovanstående anor, en avskrift i 25 sidor med ordlista.

Berndt-Arne Wernerson.

- Anor från Fjäre härad. Antavla.

Gunilla Sellman.

- Genealogisk litteratur från HGF:s bibliotek.

HALLÄNSKAN

"Skånskan sir något ut för ögat igenom en slags mycken mat och mycken lättja och mycket kläder, men halländskan sir ut som fan - alltid står hon och sticker.

Ur ett brev från C.A. Ehrensvärd till J.T. Sergel den 27 Oct. 1796.

Universitetsbiblioteket, Uppsala.

Agnatisk och kognatisk härstamning

Genealoger brukar i första hand räkna sin härstamning efter linjen fffff..., som vi kallar agnatisk härstamning i motsats till härstamning på kvinnolinjen eller kognatisk. Kelterna såsom skottarna är ju kända för att räkna släkten, kallad Clan, efter kvinnlig härstamning. Dagens svenska släktforskare söker dock rita upp sin antavla efter den moderna jämlikhetsprincipen, där manlig och kvinnlig härstamning framhäves jämbördiga.

Den moderna vetenskapen tycks emellertid i det längre perspektivet med hundratusentals år anse att kvinnolinjen är den betydelsefullaste. Enligt den internationellt kända vetenskapliga tidskriften Nature bör vi kunna räkna med att vi alla härstamma från en urmoder i Afrika. Man har studerat en speciell del av arvsmassan, sk mikrokondrikt DNA (mtDNA), som vi ärver endast på modernet. Pappans mtDNA dör redan när spermien befruktar Mammas ägg. För den intresserade hänvisar vi till en artikel, som återfinnes i tidskriften "Forskning och Framsteg 1/87", som bygger på en uppsats publicerad i "Nature".

Vi vet dock, att i ett kortare perspektiv kan de agnatiska generna tydligt framhävas i en släkts ansiktsdrag, vilket bevisas i de serier av konterfejv kungar av samma ätt, som finnes bevarade från ett par århundraden.

I detta sammanhang vill vi också göra våra läsare uppmärksamma på Helge Simonssons insändare i "Släkt & Hävd 1/87", där han efter diverse spekulationer, antaganden och matematiska uträkningar kommer fram till att "min anfader i 9:de led är falsk". Han utgår då ifrån, att c:a 10% av de män som är utpekade, som ett barns fader ej är dess biologiske far. För släktforskaren ger Simonssons antagande, som ej utan vidare kan vederläggas, tillfälle till spekulationer i socialt avancemang.

För egen del är jag något tveksam till min farfarfarfars patronymikon. Enligt Laholms kyrkböcker skulle Olaus Kollberg vara född 1774 6/3 son till perukmakare Magnus Kollberg f 1748 2/2 i Halmstad

och Ingrid Larsdotter f 1734 död i Laholm 1795 31/12. Enligt Olaus gravsten var han född 1772 5/3, ett datum som även hans maka Anna Barbara Wessberg antecknat i den wessbergiska familjebibeln med anteckningar ända från 1740: "Ola Kollberg Tod. 1772 den 5 mars var min salig mans födelsedag. 1829 den 13 april dog han. Jesu glädje hans själ och giv honom en glad uppståndelse."

Funderingar kring O.Kollbergs härkomst.
Var O.Kollberg född 1772 enligt bibe-
anteckningen eller 1774 i enlighet med kyrkoboken i Laholm. I kyrkoboken anges: "1774 6/3 Perukmakaren Magnus Kollberg moderns namn ej nämnt". Vad vi vet är, att år 1774 blev Peter Bundy kyrkoherde i Laholm. O.Kollberg tillsammans med kyrkoherdesönerna Peter Benjamin P-son Bundy f 1767 7/8 och Fredrik P-son Bundy f 1772 2/2 synes ha inflyttat till Halmstad år 1794. Ola var åren 1794 till 96 skriven hos Fredrik på nr 1 vid Norre Port. Åren 1794-1804 synes han ha varit först köpgosse (lärling) och sedan bodbetjänt hos bröderna Bundy, som hade sin rörelse vid Stora Torg på nr 137, som gick ned till hamnen. År 1805 övertog Kollberg bröderna Bundys tidigare rörelse. Han hade senare sin principals son Peter P:son anställd. En fadder till min farfar Ludvig Kollberg (1837-1913) var Peter P:son Bundy. Invid rådman Olaus gravsten på Norra Kyrkogården i Halmstad är en Peter Bundy begravd. Min farfar var född 1837 och en bror till honom var döpt Robert Fredrik och hans syster Augusta Fredrika. En framliden släkting till mig civilingenjör Sigvard Reuterskiöld (1869-1943), vars mormor var Johanna Elisabeth Bundy, gift Wessberg, skickade mig 1942 några gamla Bundyfoton bland annat på nämnda dam, som återfinnes i föreningen Gamla Halmstads årsbok 1963 i en min uppsats om nämnda släkter.

Ludvig Kollberg

Allas vår urmoder ?

Tänk om alla nu levande människor på jorden härstammar från en och samma kvinna som levde i Afrika för ungefär 200 000 år sedan! Denna farcinerande tanke frärförs nu på fullt allvar av tre amerikan-

ska biologer, Rebecca Cann, Mark Stoneking och Allan Wilson. De har studerat en speciell del av arvsmassan, sk mitokondriellt DNA (mtDNA), som vi ärver enbart på mödernet; pappas mtDNA dör redan när spermien befruktar mammas ägg.

Nära 150 personer från alla jordens hörn bidrog med mtDNA i undersökningen. Skillnaderna mellan de olika personernas mtDNA var så små att allas mtDNA förefaller härstamma från en enda, ursprunglig form av mtDNA. Här finns nu två möjligheter: antingen att alla kvinnor som levde vid en viss tidpunkt för länge sedan verkligen hade identiskt mtDNA eller att alla nu levande människor härstammar från en och samma kvinna, av forskarna naturligtvis döpt till Eva.

Eva hypotesen innebär inte att hon är den enda urmodern. Vi är släkt med många andra, både kvinnor och män, som levde vid samma tidpunkt som Eva, men samtliga dessa andra kvinnors kvinnliga ättlingar har i någon följande generation fött pojkar.

Genom att jämföra de 150 personernas mtDNA kom forskarna fram till att Evamåste ha levt i mellersta eller södra Afrika. Slutsatsen baseras på att svarta afrikaners mtDNA skiljer sig mer åt inbördes än andra folkgruppers. Tolkningen är att afrikanernas mtDNA då har haft längre tid på sig att mutera, dvs att förändra sig, och alltså måste ligga vid basen på familjeträdet. Placeringen av Eva i Afrika stämmer väl med arkeologisk och paleontologisk forskning om människans förhistoria.

Hur kan man då uttala sig om när Eva levde? Jo, man har försökt beräkna i vilken takt som mtDNA förändras och sedan räknat bakåt (se FoF 3/87). Genom kunskap från arkeologiska undersökningar vet vi ungefär när Nya Guinea, Australien och Amerika koloniserades. Ställer man dessa tidpunkter mot olikheterna i mtDNA hos befolkningarna i de nämnda områdena finner man att mtDNA hos människor förändras med en hastighet av 2-4 procent per miljoner år. Detta ligger mycket nära de värden man i tidigare undersökningar kommit fram till för så olika djur som apor, hästar, fåglar och fiskar. Och med detta som bas finner man att Eva levde någon gång mellan 140 000 och 290 000 år tillbaka i tiden. Utvandringen

från Afrika är svårare att fastlägga i tiden, men den har sannolikt skett för mellan 25 000 och 180 000 år sedan.

Även om ytterligare forskning skulle göra det troligt att alla nu levande människor inte är släkt med en och samma urmodern, är det ändå rimligt att förmoda att vi härstammar från en mycket liten grupp personer - en flaskhals i vår historia. Det skall också framhållas att den eventuella Eva inte bidrar med så mycket vanlig arvs massa till var och en av oss. Om vi exempelvis tänker på den generation av förfäder där vår egen mormors mormors mormor ingår har vi ärvt all mtDNA från just henne men bara en och en halv procent av hennes övriga och huvudsakliga arvs massa.

Källa: Nature

Hämtat ur Forskning och Framsteg 3/87.

HEMBYGDSFORSKNING - EN HJÄLP I SLÄKT-FORSKNINGEN.

Från Årstads Hembygdsförening har HGF till länns erhållit en mycket informativ fastighetsförteckning med personalia över Allbergs by i Årstads socken av Hallands län upprättad 1970.

Denna förteckning avser detaljerad information om fastigheternas ägare med uppgift på födelse- och dödsdatum omfattande åren 1853-1968. Dessutom finns uppgift på aktuella årtal för äganderätten. Därtill kommer specificerade taxeringsvärden för såväl jordbruksfastighet som annan fastighet vid respektive ägare. Förutom gårdarna är även tillhörande torp specificerade.

Denna överskådliga förteckning på 75 sidor i A-4 format kommer HGF att ta med till utställningen i Lund.

Nästa nummer av HALLANDSFARARES INFORMATION utkommer första veckan i november.

Manusstopp den 15/10.